پیشخوان

«آیت‌الله مهدوی کنی و جامعه روحانیت مبارز» در آیینه یک پژوهش نوانتشار

نقشی فراگیرتر از دبیرکلی یک تشکل سیاسی

■ سمانه صادقی

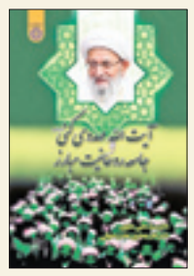

اثری که هم اینک در معرفی آن سخن می‌رود، همانگونه که از عنوان آن هویداست، به نسبت سنجی میان زنده‌یاد آیت‌الله محمدرضا مهدوی کنی و تشکل سیاسی جامعه روحانیت مبارز تهران پرداخته است. با این همه این تحقیق، بیشتر بر جایگاه علمی و عملی آیت‌الله در ایفای نقش دبیر کل این نهاد پرداخته است. پژوهش یادشده، مشترکاً از سوی دکتر سیدعلی علوی و دکتر نادر جعفری هفت‌خوانی انجام شده و انتشارات دانشگاه امام‌صادق(ع)، آن را روانه بازار نشر ساخته است. تارنمای ناشر در تبیین موضوع این کتاب، به نکات پی‌آمده اشارت برده است:

«کتاب آیت‌الله مهدوی کنی و جامعه روحانیت مبارز، به شخصیت و حیات سیاسی و نقش بارز آیت‌الله مهدوی کنی(ره) به عنوان یکی از بازوان قدرتمند امام و رهبری و نیز به نقش تشکیلاتی ایشان به عنوان دبیر کل جامعه روحانیت مبارز، به عنوان یک نهاد پیشگام روحانی در فعالیت‌های سیاسی می‌پردازد. حضرت آیت‌الله مهدوی کنی به عنوان فقیهی روشن اندیش، مجتهدی مهذب، سیاستمداری اخلاق‌مدار، مبارزی خستگی‌ناپذیر، مدیری مدبر، صاحب نظری مستقل و فرهیخته‌ای آشنا به مقتضیات زمان، مشار بالبنان بود. ایشان واجد خصوصیاتی بارز و بعضاً منحصر به فرد بود که سبب شده بود حتی بسیاری از کسانی که از نظر سیاسی با ایشان همراه نبودند، برای آن بزرگ احترامی خاص قائل باشند و همواره جانب حرمت‌شان را پاس دارند. از این رو تبیین حیات سیاسی اجتماعی چنین شخصیتی و نقش مؤثر

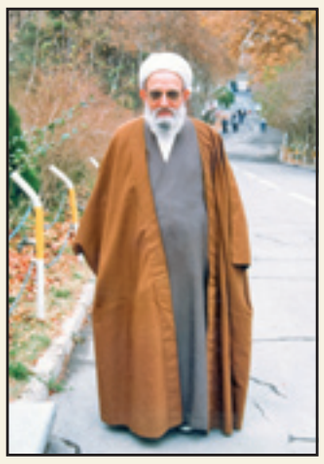

آیت‌الله محمدرضا مهدوی کنی در فضای دانشگاه امام صادق(ع)

ایشان در امر ساماندهی تشکل روحانی سیاسی جامعه روحانیت مبارز، از ضرورت‌های نگارش این کتاب محسوب می‌شود. تمایز این کتاب با سایر کتاب‌هایی که در ارتباط با جامعه روحانیت مبارز نگاشته شده، این است که همه آنها بر مواضع و عملکرد جامعه روحانیت مبارز تأکید داشته‌اند و در یادکرد از فقید سعید آیت‌الله مهدوی کنی، به جایگاه ایشان به عنوان دبیر کل جامعه روحانیت مبارز و نقش اثرگذار ایشان در این سمت، یا نقش ایشان در دیگر سمت‌های اجرایی و جایگاه ایشان در نهادهای سیاسی و روحانی به عنوان یکی از اعضای جامعه روحانیت مبارز پرداخته‌اند. درحالی که در کتاب حاضر، تمرکز نگارندگان آن بیشتر در مورد شخصیت آیت‌الله مهدوی کنی، به عنوان یکی از پایه‌گذاران و چهره‌های مؤثر در تکوین و تداوم انقلاب اسلامی و چهره‌ای شاخص در نظام جمهوری اسلامی ایران است. البته در این تحقیق نیز به نقش بارز ایشان در شکل‌گیری نشست‌های روحانیون مبارز تهران در مقطع قبل از پیروزی انقلاب اسلامی و اهتمام ایشان در امر ساماندهی تشکل روحانی سیاسی جامعه روحانیت مبارز پس از پیروزی انقلاب و از نقش مؤثر ایشان در وقایع مختلف سیاسی، نه تنها به عنوان دبیر کل این تشکل، بلکه به عنوان یکی از بازوان قدرتمند امام و رهبری، پرداخته شده است. از منظر نویسندگان این اثر، کار ویژه کتاب حاضر، تبیین وجوه مختلف شخصیت و حیات سیاسی اجتماعی آیت‌الله مهدوی کنی و نقش ایشان در تکوین و تداوم انقلاب اسلامی، مقدم بر نقش تشکیلاتی ایشان در جامعه روحانیت مبارز، به عنوان یک نهاد پیشگام روحانی در فعالیت‌های سیاسی اجتماعی است. برای پیشبرد این هدف، کتاب حاضر در هشت فصل سامان یافته است. فصل اول، به تبیین شخصیت و زمانه آیت‌الله مهدوی کنی اختصاص دارد. فصل دوم به صورت خاص، به شخصیت سیاسی آیت‌الله مهدوی کنی در دوران زندگی ایشان می‌پردازد...».

نشست بررسی کتاب «از کیمیای مهر او» در خانه کتاب و ادبیات ایران

خاطرات همسر زنده‌یاد آیت‌الله محمدرضا مهدوی کنی از دریچه روایت‌ها و درایت‌ها

جلوه‌ها و حکایت‌هایی «از کیمیای مهر او»

■ علی شیرین

در ایامی که بر ما گذشت، از یازدهمین سالروز رحلت عالم مجاهد و متفکر نهادساز، زنده‌یاد آیت‌الله حاج شیخ محمدرضا مهدوی کنی عبور کردیم. این موسم همچنین مصادف شده بود، با انتشار چاپ دوم خاطرات بانو قدسیه سرخه‌ای، همسر آن فقیه فقید که «از کیمیای مهر او» نام گرفته است. به همین مناسبت و در محل خانه کتاب و ادبیات ایران، نشستی در بررسی جنبه‌های گوناگون این اثر و جایگاه آن در خاطره نگاری زنانه برگزار شد. در این همایش، دکتر مهدیه مهدوی کنی، مریم برادران، پیوند سفری و دکتر یحیی نیازی به ایراد سخن پرداختند. آنچه در پی می‌آید، گزارشی از این جلسه همراه با گفت‌وگویی کوتاه، با حجت‌الاسلام‌والمسلمین دکتر محمد سعید مهدوی کنی، فرزند آیت‌الله مهدوی کنی است. امید آنکه علاقه‌مندان را مفید و مقبول آید.

■ **در روزهای آفتابی وصال**

«حوض مستطیل وسط حیاط خانه حاج اسدالله، صفایی داشت. دور تادور حوض، گلدان‌های سفال شمعدانی چیده شده بود. دیوار و مرز بین دو همسایه، یک نهر زلال و پرآب بود. آب نهر را با یک جوی باریک، به حوض وسط حیاط وصل کرده بودند، تا هر خانه با سهم آبی که نصیبش می‌شود، حوضش را سیراب کند. بعدها که عروسشان شدم، هر زمان به روستای کن و خانه پدری آقارضا می‌رفتیم، همین حوض و همان آب باریکه، ساعت‌ها بچه‌ها را سرگرم می‌کرد. مخصوصاً نزدیک عید، اگر زن‌ها گلیم و فرش‌ها را برای شست‌وشو کنار این آب و داخل حیاط پهن می‌کردند، دیگر سوروسات شادی بچه‌ها جور جور بود. کل روز در آن خانه کاه گلی، جز خنکای نسیم، گرمایی حس نمی‌کردیم. تنها چیزی که به ما می‌رسید، نوری بود که در انبوه شاخ و برگ درختان، گرمایش شکسته می‌شد و فقط سوسوی درخشش آن، چشم ما را نوازش می‌کرد. نزدیک ظهر هم، عطر غذای مطبخ همسر حاج اسدالله، هوش از سرمان می‌برد! دست پختش حرف نداشت، انگار با آدم حرف می‌زد! اکثر خانه‌های قدیمی کن، به هم راه داشتند. حیاط همسایه‌های دیوار به دیوار، با یک در کوچک به هم باز می‌شد. این درها از دوران رضا شاه به یادگار مانده بود، داستان روزگار هول‌وهراس زنانی است که برای فرار از دست امنیه و کشف حجاب، از همین درها، خانه به خانه عبور می‌کردند... محمدرضا مهدوی کنی، در همین خانه به دنیا می‌آید و تحت نظر پدر تربیت می‌شود. مادرش فاطمه خانم، به هنگام بارداری خوابی می‌بیند که در تعبیرش می‌گویند: نوزادی در راه دارید که از علمای دین می‌شود. پدرش حاج اسدالله، مرد نکونام کنی، با راه‌اندازی نانوایی و باغداری امرار معاش می‌کرد. در کار نانوایی، دقیق و منضبط و نانی مرغوب، کیفی و وزن کرده به مردم تحویل می‌داد... .»

این جملات ساده اما دلنشین، روایت «قدسیه سرخه‌ای» از حال و روز زندگی عالمی برجسته و سیاستمداری اخلاق‌پیشه است که به تازگی چاپ دومش منتشر شده است.

■ **«سیاستمدار صادق» در قاب خاطرات همسر**

کتاب «از کیمیای مهر او»، قاب خاطره‌ای دلچسب است که با قلمی روان و زبانی دلنشین، از دغدغه‌های فردی و خانوادگی عبور کرده و به تاریخ این سرزمین پیوند خورده است. «قدسیه سرخه‌ای»، فرزند آیت‌الله حاج شیخ زین‌العابدین سرخه‌ای از علما و مجتهدان تهران، در حالی در سنی کم و در سال‌های دور با محمد رضا مهدوی کنی متولد ۱۳۱۰ در کن و آخرین پسر خانواده‌ای ۱۰ نفره ازدواج کرد که توانست با تدبیر و هوشمندی برای ساختن یک زندگی با انگیزه‌های تعالی‌بخش، به سلامت از گردنه‌های پرپیچ‌وخم این مسیر عبور کند و کشتی زندگی را با تربیت فرزندان نیک سیرت و فراهم کردن شرایط یک زیست‌متعادل، از دل امواج هدایت کند و به سهم خویش، در پیشرفت این سرزمین، سرگذشت این انقلاب و موفقیت‌های علمی و سیاسی چهره تابناکی چون آیت‌الله مهدوی کنی سهیم شود. امروز که به نقد و بررسی این کتاب نشسته‌ایم، نه با سرگذشت و روایت‌های یک بانوی پرده‌نشین که با حکایت یک تکاپوی گسترده فردی و اجتماعی مواجه هستیم. این خاطرات ترسیم‌گر مسیر مبارزه شخصیتی است که با طی مدارج علمی و اجتماعی و تحمل سختی‌ها و مرارت‌های بیشمار و البته با پشتیبانی، حمایت و همراهی قدسیه خانم، پله‌ها و مدارج کمال را طی می‌کند و به درستی گفته‌اند: پشت سر هرمرد موفق یک زن موفق است.

■ **نظری به «از کیمیای مهر او» در «خلوت خرد»**

نشست نقد و بررسی کتاب «از کیمیای مهر او» نوشته پیوند سفری، درحالی در سرای اهل قلم برگزار شد که به سالگرد عروج این چهره برجسته روحانیت و سیاست پیشه صادق (۲۹ مهر ۱۳۹۳) نزدیک می‌شویم. هم او

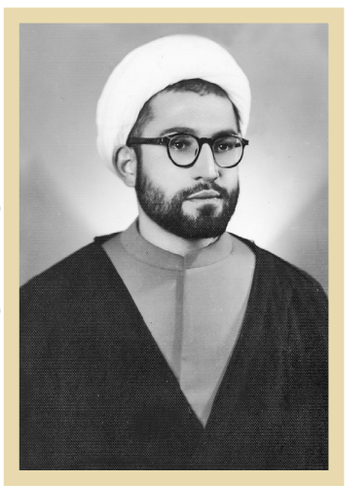

آیت‌الله محمدرضا مهدوی کنی، در سنین جوانی

> **مریم برادران: «انتشار نامه‌های پر مهر و عاشقانه آیت‌الله مهدوی کنی به همسرش در آغاز ازدواج، در اثر از کیمیای مهر او، امری کم نظیر است. برجستگی این کتاب آن است که برای نخستین بار، همسر یکی از علما وارد روایت زندگی عاطفی خود شده و نامه‌های عاشقانه او را بی‌سانسور منتشر کرده است. زیبایی‌های این نامه‌ها و همچنین توصیفاتی که از نحوه نگارش و ارسال آنها رفته است، حاصل اعتماد راوی به تدوین کنندگان این اثر است...»**

که جناحین راست و چپ و رجال سیاسی و متنفذ، بر ایمان، عدالت، شرافت و صداقتش صحه می‌نهادند. در آغاز همایش عطاالله‌اسماعیلی، نشست «خلوت خرد» را با اشاره به اینکه در آستانه یازدهمین سالگرد ارتحال حضرت آیت‌الله مهدوی کنی هستیم، آغاز و از مریم برادران درخواست کرد به عنوان عضو هیئت پژوهش این اثر، درباره فرآیند تألیف کتاب سخن بگوید.

■ **ردوبدل شدن نامه‌های عاشقانه، سرآغاز یک زندگی عاقلانه**

مریم برادران مؤلف کتاب‌های «نیمه پنهان‌ماه» و روایتگر زندگی همسران سرداران شهید، در بدو سخنان خویش، زندگینامه نویسی را از جمله ژانرهایی معرفی کرد که همواره با علاقه و توجه بسیاری همراه بوده و جایگاهی مهم در بازنمایی تاریخ و فرهنگ جامعه ما دارد. وی افزود: در این زمینه، توجه به زندگی علما، سیاستمداران و شخصیت‌های علمی و فرهنگی، در جامعه ما مغفول واقع شده است. یک دلیل کم توجهی هم، خود خانواده‌های اینگونه شخصیت‌ها هستند که مایل نیستند از نمایی نزدیک‌تر و خانوادگی‌تر به زندگی‌شان نگریسته شود. این درحالی است که علما، سرمایه‌های جامعه ما هستند و آورده‌هایشان، باید برای امروز و آیندگان بماند، الهام‌بخش باشد و البته مورد نقد و بررسی هم قرار بگیرد. آیت‌الله مهدوی کنی، در عداد اینگونه شخصیت‌هاست. او عالمی صاحب اندیشه و کارکرد سیاسی است و همسرشان هم، در فرآیند حیات و توفیقات ایشان جایگاهی ویژه دارند.

برادران ادامه داد: این پروژه از سال ۹۶ شروع شده است، اما در سال ۱۳۹۹ و در قالب یک طرح تاریخ شفاهی جدی‌تر شد. این کتاب تنها یک مجموعه مصاحبه به شکل متعارف آن نیست بلکه تعداد زیادی گفت‌وگوی مکمل برای تکمیل کار انجام شد، تا منظومه‌ای چند جانبه از زندگی این عالم مجاهد فراهم آید و برخی نویسندگان هم مثل خانم‌ها معراجی‌پور، پورزرندی و... در فرآیند تدوین آن همکاری کردند. سخنران ضمن تأکید بر اینکه نوشتن زندگی علما، حساسیت‌های خودش را دارد، ضمن آنکه باید بتواند جذابیت هم داشته باشد، گفت: بگذریم از اینکه ژانر زندگینامه، برای بخش‌های مختلف جامعه جذاب و به نوعی بازنمایی گوشه‌هایی از تاریخ، فرهنگ و سیاست‌ورزی ماست. این محقق و نویسنده ادبیات پایداری خاطرنشان کرد: بررسی این آثار نشان می‌دهد، انسان ایرانی همواره در مقاطع تاریخی، با تنگناهای مختلفی روبه‌رو بوده اما با خرد و خلاقیت به رفع این تنگناها پرداخته و با تبدیل آن به فرصت، از این تنگناها عبور کرده است. وی انتشار نامه‌های عاشقانه آیت‌الله مهدوی کنی در این اثر را بی‌نظیر دانست و افزود: برجستگی این کتاب، آن است که برای نخستین بار، همسر یکی از علما وارد روایت زندگی عاطفی او شده و نامه‌های عاشقانه‌اش را بی‌سانسور منتشر کرده است. زیبایی‌های این نامه‌ها و مکتوبات و نگارش این کتاب، حاصل اعتمادی دوطرفه و دوسویه میان راوی و ثبت‌کننده است.

■ **«زندگی، مبارزه و سیاست» در خدمت اخلاق**

دکتر یحیی نیازی از استادان برجسته تاریخ شفاهی نیز با بیان اینکه تاریخ شفاهی می‌تواند دانش ضمنی را به دانش عینی و قابل استفاده تبدیل کند، گفت: زندگی آیت‌الله مهدوی کنی که هم عالم دینی بود و هم سیاستمدار و هم مبارز، در نهایت به یک نکته اساسی می‌رسد: او در کنار تدریس درس خارج و اصول، همواره بر اخلاق تأکید می‌کرد زیرا معتقد بود

> **دکتر مهدیه مهدوی کنی: «در یک کلمه، زندگی پدرم با عشق و عاشقی آغاز شد. این عهد و مهر، رشته اولیه‌اش با خواندن صیغه عقد از سوی آیت‌الله سید محمدصادق لواسانی آغاز شد و با اینکه مادرم در سن کم و البته به ازدواج هم کم علاقه بودند، در نهایت این پیوند بسیار عمیق شد. روایت‌های این کتاب نشان می‌دهد چگونه مادری جوان، با ایثار و همراهی، همسرش را در سخت‌ترین شرایط یاری کرد و رشد علمی، ایمانی و معنوی خود را نیز در کنار او داشت...»**

اگر اخلاق اصلاح شود، بسیاری از مسائل دیگر نیز حل خواهد شد. وی در ادامه سخنان خویش، اظهار داشت: تاریخ شفاهی مسیر جدیدی است، برای تجربه نگاری و بازیابی حلقه‌های دانش. این نوع تاریخ نگاری، روشمند، هدفمند، سندمحور و ابزارمحور است و از دل تاریخ شفاهی، هشت نوع از اسناد شامل: عکس، صوت و... بیرون می‌آید که قطعاً به غنای تاریخ ما می‌افزاید. نیازی ادامه داد: با چاپ اینگونه کتاب‌ها کار ما تمام نمی‌شود، بلکه در نهایت و با اقتباس‌های مختلف، آنها به آثار هنری و ادبی تبدیل می‌شوند. در حاشیه تدوین خاطرات همسر آیت‌الله مهدوی کنی، گفت‌وگوهای متعددی با اعضای خانواده و نزدیکان ایشان صورت گرفت و مآلاً نشان داده شد چگونه معادله زندگی، مبارزه و سیاست، همگی در خدمت علم قرار گرفت و علم نیز، نهایتاً در خدمت اخلاق بود. این پیام اصلی زندگی آیت‌الله مهدوی کنی است، مسیری که نه بر اقتصاد و مسائل مادی، بلکه بر حل مسئله، علم، آگاهی و در نهایت اخلاق بناشده است. این کتاب و آثاری از این دست، سرمایه‌هایی برای آیندگانند، همانگونه که آیت‌الله مهدوی کنی و همسرشان توانستند تا پیوندی میان نسل‌های گذشته، میانی و امروز برقرار کنند، این روایت نیز می‌تواند پلی میان نسل‌ها و عصرها باشد، پلی که بر پایه علم، اخلاق و عشق بنا شده است.

■ **«صبر مادرانه» در کنار زندگی زاهدانه آیت‌الله**

دکتر مهدیه مهدوی کنی، فرزند آیت‌الله مهدوی کنی نیز با روایت گوشه‌هایی از حیات آن فقید سعید، تأکید ورزید: در یک کلمه، زندگی پدرم با عشق و عاشقی آغاز شد. این عهد و مهر، رشته اولیه‌اش با خواندن صیغه عقد از سوی آیت‌الله سید محمدصادق لواسانی آغاز شد و با اینکه مادرم در سن کم و البته به ازدواج هم کم علاقه بود، در نهایت این پیوند و عشق، بعدها عمیق و وثیق شد. روایت‌های این کتاب نشان می‌دهد چگونه مادری جوان، با ایثار و همراهی، همسرش را در سخت‌ترین شرایط یاری کرد و رشد علمی، تحصیلی (تحصیلات حوزوی و دانشگاهی در مدرسه عالی شهید مطهری)، ایمانی و معنوی را در کنار او پیمود. حتی در جزئی‌ترین امور زندگی مانند آشپزی و کارهای خانه گرفته، تا همراهی در مسیرهای سخت علمی و سیاسی، این همدلی پیدا و جاری بوده است. شاید همین همراهی مادرانه بود که سبب شد، تا شخصیت آیت‌الله مهدوی کنی در مسیر پرچالش مبارزه، سیاست و علم لطمه نبیند و همواره بر مدار اخلاق بماند. به نظرم مبنای اصلی زندگی مشترک پدرومادرم، حاکی از رشد معنوی وایمانی و نماد «نعمت بهشتی» است که قرآن از آن یاد کرده است.

وی در ادامه، ضمن اشاره به اینکه سازش و زندگی مادرم با آن زندگی طلبگی در قم و در سفرهای سخت به شهرهای مختلف و عراق و سوریه، حاکی از یک صبر باشکوه و اصیل است، اظهار داشت: آمدن آیت‌الله مهدوی به مسجد جلیلی شروع مأموریتی سخت است اما تأثیرات زیاد و بزرگی بر او و جامعه داشته است، بخش‌هایی از آن را در این کتاب می‌توان خواند. بخش‌های زیادی از زندگی پدرم، با مردم و برای مردم می‌گذشت. به دانشجویان بسیار علاقه داشتند و برای مردم وقت می‌گذاشتند. این کتاب به درستی همان تصویری را نشان می‌دهد که بر سنگ مزار ایشان آمده است: «فقیه سیاستمدار و استاد اخلاق». پدرم تأکید داشت، روحانی اگر برای مسجد وقت نگذارد، «مسجدی» نیست! پدر، روحانی‌ای مردمی بود. حتی در سفرها، گاه نیمی از روز را به دیدار دانشجویان می‌رفت. ما هرگز از این همراهی‌ها دلخور نبودیم، چراکه سادگی و مردم‌گرایی او برای‌مان آشنا بود. حقیقت این بود که ایشان، پدر معنوی آنان نیز بود و مادرم هرگز این را به عنوان گلایه مطرح نمی‌کردند. همراهی مادر با پدر، در تمام سختی‌ها بی‌بدیل بود. نقش بزرگ مادرم در استواری شخصیت پدر، کم‌نظیر است و موجب شد تا وی هرگز لطمه نخورد. نقش مادرم به گونه‌ای بود که ماهیچ وقت نفهمیدیم پدرمان چقدر حقوق می‌گرفت و این درحالی بود که در تمام مناصبی که می‌پذیرفت، هیچ‌وقت حقوقی نگرفت! درعین حال مادرمان نیز نگذاشت آب در دل‌مان تکان بخورد! دکتر مهدوی کنی در پایان گفت: از انتخاب داستان‌های کوتاه در این کتاب بسیار خرسندم، هم برای مخاطبی که زود نتیجه می‌خواهد، هم برای ضرباهنگ روایت و البته بسیاری از آنچه که باید گفته می‌شد، در این اثر آمده است. درعین حال، مادرم خود تصریح کرده‌اند؛ بعضی مطالب، به دلیل حفظ مصالح انقلاب اسلامی یا حفظ حریم خصوصی بیان نشده است. با این همه، آنچه نوشته شده، نزدیک به واقعیت، لطیف و خواندنی است.

■ **تألیف کتاب، در عصرهای دلتنگ کرونایی!**

«پیوند سفری» نویسنده و محقق کتاب نیز در زمره سخنرانان این نشست بود. وی درباره چگونگی تدوین خاطرات همسر آیت‌الله مهدوی کنی چنین روایت کرد: من در سال‌های پایانی کار، به تیم تدوین این کتاب پیوستم. کوچک‌ترین عضو تیم بودم و طبعاً از اعتماد خانم برادران تشکر می‌کنم. تألیف این خاطرات، از سال ۹۹ شروع شد. تأکید خانم برادران در این پروژه، بر نگارش کتاب برای عامه مردم بود.

وی مهم‌ترین خصلت آیت‌الله مهدوی کنی را مهربانی وی دانست و افزود: نقطه شروع همکاری من، به عصرهای دلتنگ و غمگین کرونایی برمی‌گردد. در حالی که با یک نوزاد شش‌ماهه و یک فرزند دبستانی تنها بودم، با پیشنهاد تصویرنویسی از خاطرات کودکی، آرام‌آرام وارد این پروژه شدم، از کیف شکلات مهدیه خانم در مسیر ملاقات اوین، تا خواندن و منسجم کردن خاطرات خانم دکتر شهیدی. با راهنمایی‌های دقیق و مرحله به مرحله، عادت کردیم روایت هم مستند بماند و هم برای عموم خواندنی باشد. از ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۲، سه فصل مجزا از کتاب شکل گرفت و با مصاحبه‌های تکمیلی و ویرایش‌ها، به یک روایت چندصدایی دست یافتیم. در کنار مطالب، نگارش پاورقی‌های خوب و توضیح اسامی ذکر شده در کتاب، بسیار مهم و برای خوانندگان راهگشاست.

■ **برای پدر، اولویت تعلیم و تربیت بود**

حجت‌الاسلام‌والمسلمین، دکتر سعید مهدوی کنی، فرزند آیت‌الله مهدوی کنی و مدرس دانشگاه امام صادق(ع) نیز در خصوص دلایل مقبولیت سیاسی و برجستگی سیاسی آن عالم راحل در میان جناح‌های سیاسی، به خبرنگار «جوان» گفت: اخلاص، صداقت، دقت و تیزبینی، روحیه اخلاقی و متواضع، نگاه جامع و بلند و همچنین عقلانیت و صبوری در تصمیم‌گیری و اجرا در عین غیرت و استقامت بر اصول و ارزش‌های دینی و انقلابی، از جمله ویژگی‌هایی بود که شخصیت و منش آیت‌الله مهدوی را متمایز و ممتاز می‌کرد. در امور اجتماعی هم، مبنای نظر و رفتارشان بر انسان‌سازی بود. حتی در سیاست‌ورزی هم اینگونه بود و همین خصال باعث شد، تا شخصیت ایشان در میان فعالان سیاسی برجسته شود. ایشان تعلیم و تربیت را بهترین شغل می‌دانستند، چراکه سازنده شخصیت انسان و مبنای تحول آنان می‌شود. لذا در طول زندگی، اولویت کاری خود را همین امر قرار دادند. برهمین اساس بهترین و برجسته‌ترین اثرشان هم، کتاب «نقطه‌های آغاز در اخلاق عملی» است.

حجت‌الاسلام مهدوی کنی در باب مختصات این اثر، توضیح داد: در این کتاب، ایشان به بحث پیرامون اخلاق عملی به عنوان گمشده جامعه و جهان امروز پرداخته و آن را مشتمل بر آداب و دستورهای خاصی که در مسیر تزکیه و تهذیب، التزام به آنها ضرورت دارد و از طریق عمل، ما را به هدف نزدیک می‌سازد، پرداخته‌اند. ایشان در مقدمه کتاب، ضمن پرداختن به مباحث نظری، اخلاق عملی را ثمره نیت مؤمن - که اصل و سرچشمه فضیلت‌های اخلاقی اوست- می‌دانند و به ۲۱ نقطه آغاز در اخلاق عملی که سرفصل‌های مختلف این اثر را تشکیل می‌دهند، اشاره کرده‌اند. البته ایشان یادآور شده‌اند، تحدید و مرزبندی در امور معنوی و جریانات باطنی و اخلاقی، بسیار دشوار است و طبقه‌بندی مورد نظر که از معرفت نفس آغاز شده و به زهد و قناعت ختم می‌شود، نسبت به افراد، اشخاص و شرایط، شدت و ضعف پیدا می‌کند و نمی‌توان نسخه‌ای واحد برای همه سالکان الی‌الله تجویز نمود، چراکه اصول کلی حاکم بر اخلاق و مصادیق واجب و مستحب و حرام و مکروه و مباح، برای همه یکسان نیست. معظم‌له، در ذیل هر یک از عناوین مورد بحث، با ذکر آیات و روایاتی، به شرح و بسط موضوع پرداخته و با توضیح و تبیین هریک، سعی در روشن کردن موضوع نموده‌اند. به دلیل اینکه این کتاب برگرفته از مجموعه سخنرانی‌های حضرت آیت‌الله مهدوی کنی می‌باشد، شیوه طرح مباحث آن بسیار مناسب و قابل توجه بوده و از روانی و سلاست خاصی برخوردار است. از آنجا که این مباحث برای حضار بیان شده، برخلاف برخی آثار تألیفی، دچار برخی تکلفات و پیچیدگی‌ها نشده است. تا آنجا که گویی خواننده، همواره خود را در محضر استاد، حاضر یافته و زیبایی کلام او را حس می‌کند. می‌توان گفت که این اثر، به کتاب‌های استاد شهید آیت‌الله مرتضی مطهری شباهت دارد که مطالب دشوار علمی را با بیانی ساده و دلپذیر بیان کرده است. دکتر سعید مهدوی کنی، درباره کتاب از کیمیای مهر او هم اظهار داشت: این کتاب بخشی از شخصیت و خصوصیات اخلاقی ابوی - که حتی برای دوستداران‌شان کمتر شناخته شده بود- را تا حدودی روشن کرده و آن هم بعد احساسی و عاطفی شخصیت ایشان در جمع خانواده است. به ویژه قسمت‌نامه‌ها که تا کنون بیشترین مخاطب را به خود جذب خود کرده است.